

เทศน์เช้า วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม เวลาเขาพูดอย่างนั้น เพราะพูดให้เห็นว่า ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา พระพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้ ฉะนั้น ภิกษุ ภิกษุณีก็ต้องเข้มแข็งในธรรมและวินัย อุบาสก อุบาสิกา เขาก็ต้องเข้มแข็งในความศรัทธาของเขา เพราะเขามีหน้าที่การงานของเขา เขาก็ต้องรับผิดชอบ ในชีวิตของเขา เขาศรัทธาเขาศรัทธาของเขา เวลานกนะ นกเวลามันลงคอน เห็นไหม มันลงจับ นิ่มนวลมาก เวลามันจะบินไปนะ มันกระพือนะมันสั่นไหวไปหมดเลย

ชีวิตของเรา เราเป็นแขกที่จรมานะ เรามาเกิดบนโลกนี้ เราเป็นผู้อาศัยนะ แล้วเดี๋ยวเราก็ ต้องตายจากโลกนี้ไป เราเกิดมาอาศัยบนโลกนี้ แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา พุทธ ศาสนาสอนเรื่องสิ่งใด? เรานอนใจไง นอนใจกันไปหมดเลย ศาสนามันก็เหมือนพ่อแม่ลูก พ่อ แม่ขอเอา ที่นี้ศาสนา ทำบุญกุศลแล้วก็มาเอา เป็นสูตรสำเร็จไปหมดเลย แต่เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสิ่งนั้นให้เขาศึกษาไป

อุบาสก อุบาสิกา มาวัดมาวาได้ฟังธรรม พอฟังธรรมขึ้นมาจิตใจเขาก็เข้มแข็งขึ้นมา เห็น ใหม่ม พอจิตใจเขาเข้มแข็งขึ้นมา นี้เขาวางได้นะ สิทธิเสรีภาพของคน คนมีสิทธิเสรีภาพเสมอกัน หมด ทำไมเวลาเราบวชเป็นพระขึ้นมา เราสละสิทธิ์หมดเลย สิทธิที่เราจะมีสิทธิตามโลกเขาไม่ เอาๆ เราไม่เอาเพราะอะไร? เพราะสิ่งนั้นเป็นเรื่องโลกๆ ใจ ปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔ เราก็หา ของเราได้ ถ้าเราหาปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยได้ ชีวิตมันดำเนินไปได้แล้ว

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนพระนะ การขบการฉันให้เหมือนกับการ หยอดน้ำมันที่ล้อเกวียนเพื่อไม่ให้มีเสียงดังเท่านั้นเอง เราขบเราฉันก็เพื่อดำรงชีวิตนี้เท่านั้น ดำรงชีวิตไว้ทำไม? ดำรงชีวิตไว้แสวงหาใจ แสวงหาความรอดพ้นไปจากจิต จิตให้รอดพ้นไป จากอวิชชา จากกิเลสที่มันเวียนตายเวียนเกิด จากคือการเป็นแขก นกเวลามันลงคอนนะ มันลงมา เกาะด้วยความนิ่มนวล

เวลาคนเกิดนะพ่อแม่ดีใจไปหมดเลย แต่เวลาเราพลัดพรากจากกันนะ โอ้โฮ มันทุกข์ยากไปหมดเลย เวลาเราเป็นแขกนะ เวลาเกิดมาบนโลกนี้นะ มาเกิดทีหนึ่งก็ อู้ฮู มีความสุขนะ ความสุขทั้งชีวิตนี้มันทุกข์ยากขนาดไหน? เวลาตายไปเดือรื้อนกันไปหมด สิ้นไหวกันไปหมด แล้วก็เวียนตายเวียนเกิดกันอยู่อย่างนี้หรือ? เกิดเป็นมนุษย์นี่นกลงคอน เราเป็นแขกมาเกิดบนโลกนี้ เกิดบนโลกนี้นะ สัมมาอาชีวะเราก็ประกอบสัมมาอาชีวะไป

ฆราวาสธรรม เราประกอบสัมมาอาชีวะ เรามีธรรมของเราในหัวใจของเราเพื่ออะไร? เพื่อหล่อเลี้ยง ต้นไม้ปล่อยให้มันแห้งแล้งมันเฉาตายหมดนะ จิตใจนี้ปล่อยให้มันแห้งแล้ง ให้มันแสวงหาทางโลกใจ มันไม่มีสิ่งใดบำรุง ไม่มีสิ่งใดพรวนดิน รดน้ำพรวนดินมันเลยใจ มันก็เฉา มันก็เหงา มันก็หงอยนะ แต่ความรู้สึกนึกคิดก็ว่านี่เราเป็นคนดี เราเป็นคนดี เรามีความสุขของเรา แสวงหาของเรา นี่มันไม่รดน้ำพรวนดินหัวใจมันเลยนะ มันปล่อยให้มันเหี่ยว

แต่ถ้าเราประกอบสัมมาอาชีวะ เราเกิดมาบนโลก เห็นไหม หน้าที่ของเรา เราก็คิดของเรา เราบริหารจัดการชีวิตของเรา แต่เรามีหัวใจของเรา จะรดน้ำพรวนดิน ถ้าเรารดน้ำพรวนดิน ชีวิตนี้ไม่ต้องทุกข์ยากจนเกินไปนัก เวลาดินมันแตกกระแหง ปลูกสิ่งใดก็ไม่ขึ้นเลย ในหัวใจของเรา นะอยู่กับโลกใจ อยู่กับโลกจนมันเป็นโลกไปหมดเลย จนเป็นโลกไปหมดเลย เห็นไหม จะประพฤติปฏิบัติหรือก็เสียเวลา เพราะอะไร? เพราะเวลาเราอยู่ด้วยกัน เรากลับเราเสียเปรียบ เรากลับเราจะโดนหลอก เราจะเสียหาย เราคิดแต่ความตระหนี่ถี่เหนียวไปหมดเลย

ฉะนั้น ทางโลกเป็นแบบนี้ ถ้าทางโลกเป็นแบบนี้ นะ นี่คิดจนเป็นโลกใจ คิดจนไว้นี้ เชื่อใจใครไม่ได้เลย เราไม่ไว้นี้เชื่อใจใครเลย สิ่งใดเราก็ระแวงไปหมดเลย แล้วเวลาเราปฏิบัติ เราจะปฏิบัติได้อย่างไร? แต่ถ้าเรารดน้ำพรวนดิน ธรรมะมันมีนะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี ศาสนบุคคล ศาสนพิธี ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี แต่บุคคลที่มาสั่งมาสอน บุคคลที่มาสอนเราเราไว้อใจได้ไหม? เราเชื่อใจเขาได้แค่ไหน?

ถ้าเราเชื่อใจเขาได้แค่ไหน เห็นไหม นี่เวลาพระนะ เวลาวิเวกไป จะเข้าไปอยู่วัดไหน นี่ให้ดูกัน ๗ วัน ถ้าครบ ๗ วันแล้วถ้าไม่ขอนิสสัยเราต้องเก็บของนั้นไป แม้แต่พระเขายังให้ดูกันว่าเข้ากันได้ไหม? จริตนิสัยเป็นไปได้อย่างไร? เราจะรับฟังครูบาอาจารย์องค์นี้ได้ไหม? ถ้าไม่ได้เราก็กะเก็บของไป ถ้าเกิน ๗ วันไปแล้วนะ นี่ถ้าอรุณขึ้นเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เพราะไม่ขอนิสสัย การขอนิสสัย เราต้องขอนิสสัย แม้แต่พระเขายังให้ดูให้แลกัน

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราเป็นฆราวาสเราจะฟังธรรม เราจะมีแนวทางการประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ศาสนบุคคล นั่นเขาเป็นบุคคล นี่เขาศึกษาธรรมขึ้นมาในใจของเรามีธรรมหรือเปล่า? ถ้าในใจของเขามีธรรม เขาแสดงออกมามันก็จะป็นธรรม ถ้าในจิตใจเขาไม่มีธรรมขึ้นมา ก็แสดงออกมาเป็นโลก แล้วเราก็อยู่กับโลกมา โลกอะไร? โลกคือการแสวงหา โลกคือแบบว่าเราจะต้องมีปฏิภาณไหวพริบขึ้นมาเพื่ออย่างนั้น เราต้องพิสูจน์ตรวจสอบ

ฉะนั้น เวลาเราประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน นี่ศาสนบุคคล ฟังธรรม เราเป็นฆราวาส เราฟังธรรมของเรา ฟังธรรมแล้วเราอยากจะพ้นจากทุกข์ เราอยากจะเป็นแขกชาตินี้ชาติเดียวพอ จะไม่เป็นแขกมาเกิดอีกแล้วละ เราเป็นแขกมานะ เรามาอาศัยโลกนี้ชั่วคราวเท่านั้นแหละ โลกนี้เป็นความจริง ความจริงของเขา เขาอยู่อย่างนี้ โลกนี้เป็นอินไตย พระพุทธเจ้าบอกเป็นอินไตย อินไตยคาคการณ์ไม่ได้เลย

ฉะนั้น มันเป็นอนิจจังซ้อน เพราะว่ามันแปรปรวนอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน แต่มันมีของมันอย่างนี้ เพราะอะไร? เพราะว่าธรรมชาติเป็นแบบนี้ ธรรมชาติมันจะมีการย่อยสลาย มีการทำลายกัน แล้วมีการเกิดใหม่ มันจะมีของมันอยู่อย่างนี้ มันจะมีของมันอยู่อย่างนี้ วิทยาศาสตร์ก็พิสูจน์กันไป วิทยาศาสตร์พิสูจน์เพื่อให้ค่าของมัน แต่เวลาพลังงานมันสะสม มันพักตัวของมัน คูลีน้ำมันดิบมันมาจากไหนล่ะ? มันก็มาจากฟอสซิล มันมาจากไบโอดี มาจากต่างๆ นี่มันสะสมมาจนเป็นน้ำมันให้เราใช้

นี่สิ่งที่ให้เราใช้นะ เราพิจารณาไป ใช้ไปแล้วมันก็ต้องหมดไป หมดไป อนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไป? นี่พูดถึงอนาคตเราก็ไปห้วงนู่น แต่เราไม่ได้ห้วงตัวเราเลย เพราะอะไร? เพราะเราอยากจะเป็นแขกมาเกิดซ้ำเกิดซากไป เราจะมาใช้ทรัพยากรไปข้างหน้าไป แต่ในปัจจุบันนี้ล่ะ? นี่เราฟังธรรมนะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำคัญตรงนี้ สำคัญที่เป็นปัจจุบัน ถ้าเป็นปัจจุบัน เห็นไหม เวลาทุกข์มันทุกข์เดี๋ยวนี้ เราไม่ได้ไปทุกข์อนาคตหรอก

นี่ทุกข์ในปัจจุบันนี้ ปัจจุบันนี้ถ้าคิดผิดมันก็ทุกข์แล้ว ถ้าคิดถูก คิดถูกโลกมันเป็นแบบนี้ โลกมันเป็นแบบนี้สภาพกรรม กรรมที่มันเกิด คนเขาเกิดในวาระของเขา เขาต้องเจอสภาวะแบบนั้น ใครสร้างกรรมสิ่งใดมาเขาจะเจอสิ่งนั้น ถ้าเจอสิ่งนั้น เห็นไหม ถ้าเจอสิ่งนั้นมันเป็น นี่กรรมที่เป็นอดีตมา แล้วเป็นอนาคตไป แล้วปัจจุบันล่ะ?

ถ้าปัจจุบันเรารักษาของเรา เราจะเริ่มประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าประพฤติปฏิบัติเพื่อสิ่งใด? ประพฤติปฏิบัติศีลธรรมเพื่อมาแผดเผา เพื่อมาทำลายอวิชชา ทำลายแรงขับของใจตัวนี้ แรงขับอวิชชาในใจนี้ ถ้าทำแรงขับในหัวใจนี้ เห็นไหม นี่นิพพานเที่ยง นิพพานเที่ยง สรรพสิ่งที่มันไม่มีแรงขับมันเที่ยงของมัน ถ้ามันเที่ยงมันก็มีของมัน เห็นไหม มันก็ไม่ต้องเป็นแขก ไม่ต้องไปเกิดอีกไง ไม่ต้องไปเวียนเกิดเวียนตายอีก ถ้าเวียนตายเวียนเกิดก็ขอให้เกิดที่มันมีเสบียงอาหาร มันมีสิ่งที่เครื่องอาศัย เราถึงจะมาเสียดสละทำบุญกุศลกันอยู่นี่ไง

ทำบุญกุศลเพื่อเสียดสละ สิ่งที่เสียดสละออกไป เสียดสละนะ วัตถุ ธาตุ วัตถุมันเป็นวัตถุ ธาตุ แต่เจตนาของคน เจตนาของคนเกิดจากอะไร? เกิดจากจิต จิตเป็นผู้มีเจตนาที่ดี เจตนาที่ดี เสียดสละสิ่งที่ดี สิ่งนี้เป็นทาน ฝึกหัดทานอย่างนี้ฝึกหัด เราฝึกหัดให้ เริ่มต้นเราจะให้ สิ่งนี้เรา แสวงหามา คนทุกข์คนยากนะ เวลาได้สิ่งใดมาเราต้องดำรงชีวิต ของสิ่งนี้กว่าจะได้มา แล้วเราจะเสียดสละไปมันเรื่องใหญ่โตมาก คนที่เขาไม่มีของมีปัจจัย เขามีบุญกุศลของเขา ของเขามีมาก เขาเสียดสละได้ง่ายๆ

นี่คนทุกข์คนยาก แม้ข้าวทัพพีเดียว เข้าขึ้นมาข้าวทัพพีเดียวเราใส่บาตรๆ ไป นี่เพราะมันเป็นของที่เรแสวงหามาด้วยความทุกข์ยากขนาดนี้ แต่เรายังเสียดสละไป เพราะว่าข้าวทัพพีหนึ่ง เราหุงหามาก็เพื่อดำรงชีวิตของเรา สิ่งนี้เสียดสละออกไปเพราะเรามีอย่างนี้ เราทำอย่างนี้ มันเป็นเจตนา มันเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ใหญ่โตสำหรับจิตดวงนั้น แต่คนที่เขามีมหาศาลนะ เขาสละมาก น้อยขนาดไหนมันก็ไม่ใหญ่โตกับจิตของเขา สิ่งที่ไม่ใหญ่โตกับจิตของเขา นี่เขาทำเคยชินๆ ไป

สิ่งนั้นเราทำจนเคยชิน พอความเคยชิน เห็นไหม จิตใจมันจะเป็นสาธารณะ จิตใจมันเห็นประโยชน์สังคม เห็นประโยชน์กับโลก ไม่เห็นแก่ตัว ถ้าไม่เห็นแก่ตัวมันก็ไม่บีบคั้นตัว ถ้ามันบีบคั้นตัว พอนั่งสมาธิภาวนาขึ้นไปนั่งไม่ได้เลย มันอึดอัดขัดข้องไปหมดเลย แต่เวลาคนที่เขาไม่บีบคั้นตัวเอง มันปลอดโปร่ง มันโล่งมาจากภายใน พอมันนั่งสมาธิ นั่งสมาธินี้มันโล่งจากภายใน แต่ภายในนี้จิตมันส่งออก ความว่างๆ ความว่างมันกระจายตัวไปหมดเลย

แต่ถ้าพุทโธ พุทโธจนจิตเป็นหนึ่งเดียว นี่เอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น จิตมีหลักมีเกณฑ์ ขึ้นมา ความว่างว่างจากไหน? ความว่างถ้ามันว่าง ธรรมชาติว่าง นี่อากาศธาตุว่าง เรานั่งอยู่นี่เราขวางอยู่ ถ้าตัวเราว่าง ว่างตัวเราเป็นเหมือนอากาศธาตุ จิตมันว่างของมัน ถ้าจิตมันว่างของมัน มันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน จิตมันก็มีความสุขใจ ถ้าจิตมันปล่อยวาง มันสงบมันก็มีสุขใจ

คู่มืออากาศมันเดือดร้อนไหม? อากาศร้อนมันไม่เดือดร้อนเลย แต่เราเดือดร้อน แต่เวลาเราทำใจเราว่างเหมือนอากาศ เหมือนอากาศแต่ไม่ใช่อากาศ มันไม่ใช่อากาศเพราะอะไร? เพราะมันมีธาตุรู้ มีผู้รับผิดชอบ มีตัวรู้ แต่อากาศมันไม่มีจิตวิญญาณ มันไม่รู้สิ่งใด แต่พอจิตนี้มันอึดอัดขัดข้องเพราะอะไร? เพราะมันตระหนี่ถี่เหนียว เพราะอะไร? เพราะอวิชชามันไม่รู้ มันอึดอัดขัดข้องเพราะมันไม่รู้ อวิชชา เหมือนเด็ก เด็กที่เวลามันตีโพยตีพายมันต้องการสิ่งใด แต่มันไม่รู้จะต้องการอะไร มันจะต้องการล่ะ?

นี่ก็เหมือนกัน จิตเวลามันอึดอัดขัดข้อง เพราะอวิชชามันไม่รู้ ไม่รู้จะบริหารจัดการมันอย่างไร ถ้าไม่รู้จะบริหารจัดการอย่างไร เห็นไหม ถ้าเรามีความเชื่อในพุทธศาสนา ถ้าไม่มีความเชื่อ โอ้ ถ้ามันเป็นโลกใจ มันไม่ไว้ใจอะไรเลย ไม่ไว้ใจแม้แต่ตัวเอง ไม่ไว้ใจสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น แต่ถ้าเราเสียสละ เราทำบุญกุศลของเรา นี่มันพัฒนาขึ้นมา มันไว้ใจตัวมันเอง เราก็เกิดก็ตายมาพอแรงแล้ว จิตนี้เวียนตายเวียนเกิดมาจนไม่มีต้น ไม่มีปลายแล้ว แล้วเราก็กังไม่ไว้ใจเราอีกหรือ? แล้วไม่ไว้ใจในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ไว้ใจการแก้ไขเราอีกหรือ? เราจะเวียนตายเวียนเกิดไปอีกใช่ไหม? เราจะเป็นอย่างเวียนตายเวียนเกิดอีกใช่ไหม?

ถ้าไม่เป็นแขกมาเวียนตายเวียนเกิด ทำไมเราไม่ทดสอบ? ถ้าเราทดสอบเรามีสติปัญญาของเรา เห็นไหม นี่ถ้ามีสติมันพุทโธอยู่กับพุทโธ ถ้ามันไม่มีสตินะ พุทโธแล้วมันก็คิดเรื่องอื่นก่อน แล้วก็กลับมาพุทโธอีก เพราะมันไม่มั่นคงของมัน เราพุทโธ พุทโธ พุทโธ เห็นไหม คู่มืออากาศมันว่าง นี่พุทโธนี่พุทธานุสติ พุทธานุสติระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้ามันเป็นพุทโธชะเอง พุทโธคือพุทโธชะ พุทโธชะคือผู้รู้ ผู้ไม่รู้คืออวิชชา อวิชชาคือความไม่รู้มันก็อึดอัดขัดข้อง แล้วถ้าผู้รู้ล่ะ? ถ้ามันรู้ตัวมันแล้วมันอึดอัดขัดข้องไหม?

เพราะเราไม่รู้จักตัวเราเองใช่ไหมเราถึงทำสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย แต่พอเรารู้ตัวเราเอง เห็นไหม เรารู้จักตัวเราเอง พอเรารู้จักตัวเราเองมันก็ไม่ส่งออก ไม่รับรู้สิ่งใด พอไม่รับรู้สิ่งใดมันก็ว่าง พอมันว่าง อากาศธาตุมันว่างโดยที่ไม่มีจิตไม่มีความรับรู้ แต่เราว่างมีสติปัญญาที่มีความรับรู้ ถ้ามีความรับรู้ มันปล่อยวางนี้สัมมาสมาธิ พอมีสัมมาสมาธิ นี้ฝึกหัดจนสัมมาสมาธิ สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ความสุขสงบระงับมันมั่นคง ความสุขสงบระงับไม่มันคง จะทำสิ่งใดมันก็เหลวไหล

นี่มันเดี๋ยวดิ เดี๋ยวย้าย จะทำก็ละล้าละลัง ก็ยังไม่กล้าออกอีก แต่ด้วยความมั่นคง ชำนาญ ไหวสี ชำนาญในการเข้าออก ชำนาญของมัน เห็นไหม พอมันมั่นคงของมัน จะทำอะไรก็ทำได้ เต็มไม้เต็มมือ พอจิตมันสงบแล้วมันจะพิจารณาในกายใจ นี่เราพิจารณากาย เห็นไหม กายก็รู้ แล้วไม่ใช่เรา เราไม่ใช่เรา รู้แล้ว รู้แล้วโดยความคิด โดยสัญญาอารมณ์ รู้แล้วโดยทฤษฎี รู้แล้ว โดยการศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่อวิชชามันไม่รับรู้ด้วย อวิชชามัน ไม่รับรู้ด้วย มันเลยรู้แบบงงๆ ใจ

มันรู้อยู่ มันรู้ รู้ธรรมชาติของพระพุทธเจ้า แต่รู้แบบงงๆ แต่ถ้าจิตมันสงบนะ นี่มันจิตสงบ แล้วมันพิจารณาจิตสงบจนตั้งมั่น จนมีหลักมีเกณฑ์ ถ้ามันพิจารณากาย ใจคำว่างๆ ใจอวิชชา มันได้พิจารณาของมัน มันได้พิสูจน์ตรวจสอบของมัน เวลามันถอดถอนนะมันถอดถอนที่จิตได้ สำนึก พอมันถอดถอนที่จิตได้สำนึกนั้นสังโยชน์ขาด สังโยชน์คือสัkkายทิฏฐิ ทิฏฐิมานะของจิต ทิฏฐิมานะที่อยู่ที่จิตได้สำนึกนั้น มันได้พิจารณาโดยมรรคญาณ ได้พิจารณาโดยธรรมจักร จักร สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรามาฝึกหัดหรือค้นขึ้นมาจนเป็นจิต

นี่ธรรมจักรเกิดจากจิต ธรรมจักรเกิดจากพลังงานของใจ ถ้าใจมันเกิดพลังงาน เกิดมรรค ญาณขึ้นมา มันถึงจะเป็นสมบัติของใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นได้มีการกระทำจากใจดวงนั้น ใจดวง นั้นได้ถอดถอนใจดวงนั้น มันจะเป็นสมบัติของใจดวงนั้นนะ เวลาพระสารีบุตรจะมาลาองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปปรินิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

“สารีบุตร เธอจงเห็นแก่เวลาสมควรของเธอเถิด”

พระสารีบุตรก็ลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วปรินิพพานไปกับธรรมขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์ ละล้าละลังเรียกร้องไว้ อยากให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคอยไว้ฝึกสอนพระอานนท์

“อานนท์ เวลาเราตายไปเราไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย เราเอาแต่ของเราไป”

คือเอาหัวใจเราไป หัวใจของเรามันทุกข์มันยาก พิจารณาสิ้นสุดแห่งทุกข์แล้ว มันวิมุตติ สุข เวลาเราตายจิตใจดวงนี้มันก็เอาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป คือไม่มีใครเอา ธรรมของใครไปเลย เอาธรรมส่วนบุคคล เอาธรรมของใจดวงนั้นไปกับใจดวงนั้น แต่ของเรามัน ทุกข์มันยาก เวลามันพิจารณาขึ้นมา เวลารู้นี้เรารู้ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ไม่ใช่เรา สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา อะไรก็ไม่ใช่ของเรา แต่จิตใจสำนึกมันอยากได้มาก อยากรวย
อยากดัง อยากใหญ่ ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเรา อย่าผลอนะ ไม่ใช่ของเรา

แต่พอจิตมันเข้าไปรื้อค้นของมัน มันไปทำลายของมัน มันทำลายฐานที่ตั้ง เราทำลาย
สิทธิหมดแล้วเราจะเอาอะไรมาเป็นของเรา เราเป็นคนไม่มีสัญชาติ เราจะมีสิทธิครอบครอง
ทรัพย์สินสมบัติในชาตินั้นไหม? เราเป็นคนไม่มีสัญชาติ เราไม่มีสิทธิแม้แต่การรักษา ไม่มีสิทธิใน
การเลือกตั้ง เราจะไม่มีสิทธิใดๆ เลยเพราะเราไม่ใช่ชาตินั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลามันไปทำลายอวิชาในหัวใจ มันทำลายภวาสวะ ทำลายภพ มันไม่มี
ที่มาที่ไป ไม่มีสัญชาติ ไม่มีสถานที่ ไม่มีสิ่งใดๆ เลย เห็นไหม แล้วมันจะมีสิทธิครอบครอง
อะไร? มันจะมีสิทธิทุกข์สิทธิสุขมาจากไหน? มันไม่มีสิทธิทุกข์สิทธิสุขทั้งสิ้น มันเป็นวิมุตติสุข
พ้นจากสามโลกชาตุนี้ไป พอพ้นจากสามโลกชาตุนี้ไป อันนี้เป็นความจริง ความจริงเกิดจากไหน
ล่ะ? เกิดจากการหมั่นเพียร เกิดจากการรื้อค้น เกิดจากการศึกษา เกิดจากความวิริยะอุตสาหะของ
เรา สิ่งนี้มันเป็นประจำการณของจิต มันเป็นการกระทำขึ้นมา

ศึกษาให้รู้เป็นไปไม่ได้ ศึกษาให้รู้ ก็อบปีไป รับรู้ของเขาไปตลอด รู้จากกรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นความว่าง แต่จิตใจมันคับแคบมาก
จิตใจมันเครียดมาก เป็นความว่าง ความว่างทำไมมันทุกข์ขนาดนี้ล่ะ? แต่พอเวลาเป็นความว่าง
เอง เราเป็นความว่างที่จริง อืม ความว่างมีความสุข ความสุขสงบระงับ แต่ก็ชั่วคราว เพราะเดี๋ยว
มันก็เสื่อม พอจะหัดใช้ปัญญา อ้อ ธรรมจักรเป็นแบบนี้ อริยสัจเป็นแบบนี้

พอเป็นแบบนี้ ทำไปบ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุดสมุจเฉตปหาน ขาด! สังโยชน์ขาดไปจากใจ
สังโยชน์ขาดไปถึงที่สุด อืม มันเป็นแบบนี้ พอเป็นแบบนี้ เห็นไหม มันองอาจกล้าหาญกับใจดวง
นั้น ไม่กลัวสิ่งใดเลย ไม่กลัวกับสิ่งใดเลย เต็มหัวใจดวงนั้น ไม่กลัวสิ่งใด ไม่ไปทำลายสิ่งใด มัน
อยู่ของมัน เพราะ เพราะมันเหนือโลก

โลกเขาเป็นกันแบบนั้น เราเอาของที่โลกเขาไม่รู้ไปเสนอใจ เขารับรู้กับเราไม่ได้หรอก
เขารับรู้ได้โลกคือสัญญาอารมณ์ สิ่งที่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เขา
รับรู้ความจริงอันนี้ไม่ได้ แต่ถ้าเขาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนถึงที่สุดเขาจะรู้อันเดียวกัน เวลาถึง
ที่สุดแล้วนะนิพพานหนึ่งเดียว สัจธรรมมีหนึ่งเดียว การกระทำมีหนึ่งเดียวเท่านั้น ถ้าถึงที่สุดแล้ว
มันจะเป็นอันเดียวกัน เอวัง